

Lausunto

15.04.2026

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

On tärkeää, että nämä ohjaavat arvot, sivistys, demokratia ja tieteen vapaus, kuvataan visiossa. Jotta nämä arvot saadaan myös vietyä käytännön tason toimiksi, tarvitaan osaavaa johtajuutta koko kasvatus- ja koulutusalan läpäisevästi, korkea-asteelta varhaiskasvatukseen. Tarvitaan nimenomaan koulutuksen kontekstiin kytkettyä johtajuusosaamista, kasvatus- ja koulutusalan johtajuusosaamista.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpidesuosituksissa kuvataan osallistamisen mahdollisuuksia ja varautumista toimintojen turvaamiseksi korkeakouluissa ja laajemminkin. Kaikkea tätä toimintaa ohjaa asiantunteva ja ajantasainen johtajuusosaaminen, joka olisi tärkeä sanoittaa osana toimenpidesuosituksia, miten tämä osaaminen ja sen kehittäminen turvataan korkeakouluissa.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite kuvaa koulutuksen merkitystä niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta. Luovan, uteliaan, uudistuvan ja kestäväen yhteiskunnan vahvistamiseksi ja kehittämiseksi tarvitaan kasvatus- ja koulutusalan johtamisen laajaa, monipuolista ja vahvaa osaamista. Johtaminen linkittyy Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision kaikkiin osa-alueisiin, ja siksi mahdollisuus opiskella ja kehittää kasvatus- ja koulutusalan johtajuusosaamista korkeakouluissa on ensiarvoisen tärkeää. Kaikkia johtajuusosaamisen osa-alueita tulee voida kehittää kokonaisvaltaisesti. Visiossa mainitaan pedagoginen johtaminen ja tiedolla johtaminen, ja näiden lisäksi tulee kehittää ymmärrystä myös muista johtajuusosaamisen alueista ja näiden yhteyksistä toisiinsa.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tällä hetkellä kasvatus- ja koulutusalan johtamisen koulutus järjestetään hyvin eri tavoin ja suurelta osin maksullisena koulutuksena suomalaisissa korkeakouluissa. Moniin muihin kasvatus- ja koulutusalan koulutuksiin kuten opettajankoulutuksiin verrattuna tilanne on hyvin eriarvoistava ja ristiriitainen, sillä kasvatus- ja koulutusalan johtajien koulutustausta vaihtelee suuresti eri koulutusasteilla ja kaikilla ei ole mahdollisuutta kouluttautua riittävästi koulutuksen korkean hinnan vuoksi. Kasvatus- ja koulutusalan johtajuusosaamiseen tulisi taata mahdollisuus kouluttautua korkeakoulujen perusrahoituksella kuten opettajankoulutuksissa. Perusvaatimuksena kasvatus- ja koulutusalan johtamistehtävissä eri koulutusasteilla toimivilta tulisi edellyttää korkeakoulussa suoritettua koulutusjohtamisen perusopinnot (25 op). Näiden opintojen tulisi sisältää riittävästi niin teoreettisia kuin käytännön harjoittelua sisältäviä osuuksia, joita ei voi tehdä vain verkko-opintoina, vaan opinnot edellyttävät myös vuorovaikutteista lähiopetusta sekä harjoittelua ja ohjattua reflektointia.

Koulutusjohtamisen perusopintojen lisäksi korkeakoulujen tulee voida edelleen vastata tämän hetken ja tulevaisuuden osaamistarpeisiin tarjoamalla jatkuvan oppimisen koulutustarjontaa johtajuusosaamisen kehittämiseen kasvatus- ja koulutusalan johtamis-, opetus- ja ohjaustehtävissä toimiville. Opetushallituksen rahoittamien täydennyskoulutusten päätyttyä tarvitaan korvaava järjestelmä takaamaan tasa-arvoinen ja monipuolinen jatkuvan oppimisen tuki eri puolilla Suomea toimiville alan työntekijöille. Johtajuusosaamisen tarpeet kasvavat ja monipuolistuvat entisestään yhteiskunnan muutosten nopeutuessa ja haasteiden käydessä yhä monimutkaisemmiksi. Johtajuusosaamisen kehittämistä tarvitaan enemmän kuin koskaan, jotta suomalaisen yhteiskunnan vahva sivistyspohja voidaan turvata jatkossakin. Tässä korkeakouluilla on tärkeä koulutustehtävä, joka heijastuu johtajuusosaamisen kautta kasvatus- ja koulutusalan yhteisöihin ja niiden hyvinvointiin. Toimenpidesuosituksiin tulisi liittää maininta kasvatus- ja koulutusalan johtamisaamien varmistamisesta.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Luovien osaajien ja tutkimustoiminnan merkitys yhteiskunnan uudistamisessa on kiistanalainen. Niin ikään osaamisen ja tutkimustoiminnan johtaminen vaativat asiantuntevaa johtamista ja johtajuusosaamisen vahvistamista. Osaamiskeskittymien luomisessa olisi tärkeää turvata niiden avoimuus ja kestävä pohja niin taloudellisesti kuin henkilöstöresurssein. Olemassa olevia osaamiskeskittymiä tulisi tukea toiminnan vahvistamisessa samalla, kun tuetaan uusien keskittymien syntymistä.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Korkeakoulujen erikoistumisen vahvistamisessa on tärkeää huomioida jo olemassa olevia vahvuuksia ja toimintamalleja, miten niitä voitaisiin entisestään vahvistaa. Luontaisesti ja toimijalähtöisesti syntyneet yhteistyöverkostot toimivat yhteisesti tunnistettujen tarpeiden pohjalta esim. kasvatus- ja koulutusalan johtamisen koulutusten ja tutkimuksen kentällä niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Korkeakoulujen uudistumisessa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyön rakentaminen sisältää monia mahdollisuuksia, kun tunnistetaan molempien korkeakoululaitosten vahvuudet ja miten ne voivat tukea toinen toistaan. Yhdessä tunnistetut teemat kuten kasvatus- ja koulutusalan johtamisen koulutus ja tutkimus ovat tuoneet yhteen esimerkiksi Jyväskylässä osaajia molemmista korkeakouluista ja yhteistyön tuloksena on jo syntynyt yhteistä koulutusta ja yhteistyöaihioita.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Korkeakoulujärjestelmän uudistamistyössä on tärkeää käydä niin paikallista kuin kansallista keskustelua ja taata toimijoille vaikutusmahdollisuuksia. Kokemuksemme mukaan toimijalähtöiset yhteistyöideat ovat kestävämmällä pohjalla kuin sääntelyn kautta tulevat vastuut ja niiden jakautuminen.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Korkeakoulutuksen perusrahoituksella tulisi turvata yhteiskunnan toiminnalle keskeisen osaamisen saatavuus ja tuon osaamisen kehittäminen. Kasvatus- ja koulutusalan johtajien kelpoisuusasetus on jäänyt sivuun linjattaessa perusrahoituksella toteutettavia kasvatus- ja koulutusalan koulutuksia. Tämä tilanne tulisi korjata lainsäädännöllisesti, jotta johtamiskoulutusta voitaisiin tarjota samalla tavoin muiden perusrahoituksella toteutettavien alan koulutusten kanssa, riippumatta henkilön mahdollisuudesta kustantaa itse koulutus.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Kasvatus- ja koulutusalan johtajuusopinnot tulisi olla kaikkien yliopistojen perustarjonnassa ja perusrahoituksella tarjottuina. Tämä vaatii, että vähintään 25 op yliopistollisia kasvatus- ja koulutusalan johtamisen opintoja tulisi kirjata perusopetuksen rehtorien, päiväkodinjohtajien sekä toisen asteen koulutuksen johtajien kelpoisuusvaatimuksia käsittelevään lakitekstiin, jotta rahoitus mahdollistuisi. On kestävämpi toimintatapa, että niin tärkeästä koulutuksesta kuin rehtorilta, päiväkodin johtajalta tai toisen asteen koulutuksen johtajana toimivalta puuttuu täysin maksuton ammatillinen kouluttautumismahdollisuus ja tarjolla on vain maksullisia vaihtoehtoja.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

-

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

-

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

-

9. Muut kommentit

-

Fonsén Elina
FinEdLead Suomalainen kasvatus- ja koulutusalan johtajuuden
tutkijayhteisö